

Sosiaali- ja terveysministeriö
kirjaamo.stm@stm.fi
virpi.vuorinen@stm.fi

Lausuntopyyntö 11.9.2012

Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistamistyöryhmän muistio

Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistamistyöryhmän ehdotus sosiaalihuollon lainsäädännön uudistamiseksi on luovutettu peruspalveluministerille 4.9.2012. Ehdotus sisältää hallituksen esityksen muotoon laaditun ehdotuksen uudeksi sosiaalihuoltolaiksi, jolla korvattaisiin nykyinen sosiaalihuoltolaki 710/1982. Tämä uudistus on tarkoitettu isomman, myös sosiaalihuollon erityislakeja ja rajapintoja koskevan uudistusohjelman ensimmäiseksi vaiheeksi. Työryhmän ehdottama toinen vaihe sisältäisi sosiaalihuollon erityislakien uudistamisen ja kolmas vaihe sosiaalihuollon rajapintojen lainsäädännön tarkistamisen uuden sosiaalihuoltolain edellyttämällä tavalla.

Lakiehdotus ei siis kata kaikkia sosiaalihuollon lainsäädännön uudistamistarpeita, vaan kyse on usean säädöksen uudistamiseen tähtäävästä, useille vuosille jaksottuvasta prosessista, jonka aikataulu täsmentyy työn edetessä. Ehdotus jättää näin useita avoimia kysymyksiä, jotka on tarkoitus ratkaista sosiaalihuollon lainsäädäntöuudistuksen myöhemmissä vaiheissa. Tämä asettaa haasteita ehdotuksen kommentoinnille.

Työryhmä on toimeksiantonsa mukaisesti valmistellut lakiehdotuksen sosiaalihuollon sisältölaiksi. Lakiehdotus edellyttää työryhmän mukaan siten rinnalleen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä, rahoitusta, ohjausta, valvontaa ja kehittämistä koskevan säädösehdotuksen. Mikäli näitä kokonaisuuksia koskeva järjestämislaki ei kuitenkaan etenisi samassa tahdissa sosiaalihuoltolakiesityksen kanssa ehdottaa työryhmä nykyisen sosiaalihuoltolain näitä koskevien säädösten jättämistä toistaiseksi voimaan.

Sosiaalihuollon sisältöä koskeva lakiehdotus muodostuu 1) kuntalaisille suunnattavista sekä suunnittelu- ja raportointitasolla toteutettavista hyvinvointia edistävästä toimista, 2) yksilöiden ja perheiden tuen tarpeiden määrittelystä, 3) arkea tukevien yleisten sosiaalipalvelujen ja muiden sosiaalihuollon tukitoimien määrittelystä, 4) palvelutarpeen selvittämisen sekä palvelujen suunnittelun ja myöntämisen ohjauksesta sekä 5) yleisestä sosiaalihuollon ohjauksesta ja kehittämisestä.

Nykyinen sosiaalihuoltolaki lähtee ajattelusta, jossa tiettyihin ongelmiin vastataan erilaisilla laissa määritellyillä palveluilla. Nyt annettu ehdotus muuttaa ajattelutavan ongelmakeskeisestä ajattelusta tarvelähtöiseen: lakiehdotuksessa on tunnistettu määrätyt sosiaalisen tuen tarvetta aiheuttavat tilanteet, sekä kuvattu erilaisia tukitoimia, joilla tarpeisiin voidaan vastata. Ehdotuksessa on myös tunnistettu yhteiskunnallisen muutoksen tuomia uusia riskitilanteita ja niistä aiheutuvia tuen tarpeita, kuten lähisuhdeväkivalta ja

Dnro 7846/00.01.00.00/2012

25.10.2012

äkilliset kriisitilanteet. Tavoitteena on muuttaa ajattelua ongelmalähtöisestä voimavaralähtöisyyteen. Tavoitteena on myös vahvistaa sosiaalihuollon ja sosiaalihuoltolain asemaa, vahvistaa sosiaalityötä, siirtää painopistettä hyvinvoinnin edistämiseen ja ehkäisevään toimintaan sekä lisätä asiakkaan ja kunnan asukkaan osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia. Tavoitteena on myös vahvistaa sosiaalihuoltoa ihmisten elämänkaaren eri vaiheissa heidän omilla arkiympäristöissään

Ehdotuksella pyritään turvaamaan riittävien ja laadukkaiden sosiaalipalvelujen tarpeenmukainen ja yhdenvertainen saatavuus. Tarkoituksena ei ole luoda uusia subjektiivisia oikeuksia. Määrittellessään tuen tarpeisiin vastaamisen perusteita kuntien tulisi ehdotuksen mukaan kuitenkin ottaa huomioon valtakunnallinen ohjaus, kuten laatusuositukset ja sosiaalihuollon valtakunnalliset valvontaohjelmat.

Valvira pitää työryhmän tulokulmaa lainsäädännön uudistamiseen oikeana. Esitetty toimintatapa tukee asiakkaan ja kunnan asukkaan osallisuutta, luo edellytyksiä ehkäisevälle toiminnalle ja antaa mahdollisuuden kehittää asiakkaan tarpeiden mukaan räätälöitäviä tuki- ja palvelukokonaisuuksia. Ehdotuksella myös vahvistettaisiin Valviran valtakunnallisten valvontaohjelmien ja muun ohjauksen asemaa.

Valvira esittää erityisinä huomioinaan työryhmän ehdotuksesta seuraavaa:

- Ehdotus ei sisällä täsmennettyjä velvoitteita palvelutarpeen arvioinnista ja siihen vastaamisesta (tarvearvioinnin perusteet, määräajat, annettavan palvelun ja tuen laatu ja laajuus), vaan näitä on tarkoitus jatkossa avata esim. laatusuosituksissa ja valtakunnallisissa valvontaohjelmissa. Valvontaohjelmia on toistaiseksi valmisteltu vain muutamille keskeisille nykyisen sosiaalihuoltolain palvelujaotteluun perustuvilla palvelualoille. Riittävän yhdenmukaisuuden ja kansalaisten tasavertaisen kohtelun saavuttaminen edellyttää, että valvontaohjelmien laadintaan, toimeenpanoon ja seurantaan turvataan riittävät resurssit. Valvontaohjelmilla tulee olla selkeä normipohja. THL:n rooli erityisesti tutkimustietoon perustuvan tiedon tuottajana sekä tilannekuvia laativana tilastointi- ja rekisteriviranomaisena on tässä keskeinen. Sen ja lupa- ja valvontaviranomaisten (Valvira ja aluehallintovirastot) yhteistyö ja työnjako tulee täsmentää siten, että sekä valvonnan suunnittelun että toimeenpanon edellyttämästä tiedonkeruusta säädetään. Luonteva viranomainen on THL.
- Sosiaalityö on ehdotuksessa määritelty suunnitelmalliseksi, tavoitteelliseksi ja tutkimustietoa hyödyntäväksi sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön toiminnaksi, jolla pyritään myönteiseen muutokseen asiakkaan elämäntilanteessa. Sillä vahvistetaan ihmisten omia toimintaedellytyksiä sekä pyritään ratkaisemaan ja torjumaan sosiaalisia ongelmia ihmisten elinympäristössä. Sosiaalityötä tekisivät sosiaalityöntekijät ja osaamiseensa ja tehtäviinsä kuuluvilla alueilla myös muut sosiaalihuollon ammattihenkilöt. Sosiaalihuollon eri tehtävissä tarvittavat kelpoisuudet on määritelty yksilöidysti laissa sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusehdoista (272/2005). Valvira pitää tärkeänä, että sosiaalihuollon vaativissa sosiaalihuollon asiakastyön tehtävissä (ml. tehtävät, joihin kuuluu yksilön elämään vaikuttava päätöksenteko, asiakkaan perusoikeuksien toteutumisen varmistava suunnittelu, sosiaalihuollon menetelmien laaja hallitseminen) edelleenkin edellytetään

25.10.2012

kelpoisuuslain 3 §:n mukaista ylempää korkeakoulututkintoa, johon sisältyy tai jonka lisäksi on suoritettu pääaineopinnot tai pääainetta vastaavat yliopistolliset opinnot sosiaalityössä. Arkielämän sujumista tukevan sekä ohjaavan ja neuvovan työn tehtäviä voidaan hoitaa kelpoisuuslain 6 §:n mukaisella sosiaaliohjaajan kelpoisuudella (tehtävään soveltuva sosiaalialalle suuntaava sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto).

- Eri yhteyksissä on korostettu, että julkisen ja yksityisen palvelutoiminnan valvonnan tulee olla yhdenmukaista. Käytännössä yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain mukainen ilmoitus- ja lupamenettely toimii palvelun asianmukaisuuden ennakkolisena valvontana. Lakiin sisältyvä yksityisten palveluntuottajien rekisteri varmistaa myös sen, että valvovilla viranomaisilla on ajantasainen tieto palveluja tuottavista yksiköistä ja niiden keskeisistä laatutekijöistä. Kunnallisilla palveluilla ei lupa- ja ilmoitusmenettelyä vastaavia veloitteita ole, joten niihin voidaan käytännössä siis soveltaa lähinnä vain jälkikäteisvalvontaa. Tämä on asiakasturvallisuuden varmistamisen ja palveluntuottajien yhdenmukaisen kohtelun kannalta ilmeinen puute. Tähän puutteeseen ehdotettu laki ei toisi parannusta. Julkiselle sektorille tulisi tässä yhteydessä saada toimipaikkarekisteri.
- Ehdotus lähtee olettamuksesta, että sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaki säädettäisiin samanaikaisesti tämän lain kanssa. Mikäli näin ei tapahtuisi, lain nykyiset valvontapykälät tulisi sisällyttää uuteen sosiaalihuoltolakiin. Valvira katsoo, että pykälää tulisi samalla täydentää säädöksillä, jotka turvaisivat valvontaviranomaisille valvontatoiminnan edellyttämän välttämättömän tiedon saannin. Kunnallisista palveluista ei tällä hetkellä ole kattavia, ajantasaisia rekisteritietoja. Suomessa ei myöskään ole järjestelmää, joka mahdollistaisi valvonnassa tarvittavan reaaliaikaisen, yksikkökohtaisen seurantatietojen taikka ajankohtaisten tilannekuvien saannin.

Valvira esittää seuraavan säädöksen lisäämistä uuteen sosiaalihuoltolakiin:

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos tuottaa, ylläpitää ja luovuttaa sosiaali- ja terveydenhuollon valvontaohjelman(ien) laadinnassa, toimeenpanossa ja seurannassa sekä muuta valvonnassa ja ohjauksessa tarvittavaa ajantasaista tietoa maksutta Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle sekä aluehallintovirastoille, siten kuin valvontaohjelma(t) ja muu valtakunnallinen valvonnan toteuttaminen edellyttää, salassapitosäännösten ja muiden tietojen käyttöä koskevien säännösten estämättä.

Ylijohtajan sijainen
Hallintojohtaja

Ritva Kujala

Sosiaalineuvos

Hanna Ahonen